
SURİYELİ ERMENİLER KARABAĞ'A YERLEŞTİ

25.04.2016

24 Nisan 2016

Yeni Şafak

Nil Gülsüm

Cumhurbaşkanı Başdanışmanı, tarihçi Seyit Sertçelik, İç savaştan sonra Suriyede yaşayan 80 ila 100 bin arasında Ermeni, güvenlik kaygısıyla Ermenistan ve Dağlık Karabağ'a gelerek yerleşti dedi.

Dağlık Karabağ'da yaşanan son gelişmeler üzerine gözler bir kez daha Ermenistan sorununa yöneldi. Ermenistan sorunu olarak tanımlanan olayın temelinde ne yatıyor, Ermenistan ve Dağlık Karabağ'da planlı Ermeni nüfus artışı nasıl yapıldı, hangi ülkelerden buraya göçler sağlandı, bu bölgelere halen Ermeniler yerleştiriliyor mu? başlıklarını 8 yıl Rus arşivlerinde araştırma yapan Cumhurbaşkanı Başdanışmanı Tarih Profesörü Seyit Sertçelik ile konuştum. Rus ve Ermeni Kaynakları Işığında Ermeni Sorununun Ortaya Çıkış Süreci 1678-1914 isimli kitabın yazarı ve Rus arşivlerine giren ilk Türk olan Seyit Sertçelik merak edilen sorulara kuşatıcı, aydınlatıcı cevaplar verdi.

Dağlık Karabağ sorununun çıkışı ne zamana dayanıyor?

Dağlık Karabağ sorununun kökeni 1826-1828 İran-Rus ve 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşlarına kadar gidiyor. 1828'lere kadar günümüzdeki Ermenistan ve Dağlık Karabağ toprakları Müslüman Türk yurduydü. Dönemin Ermeni ve Rus kaynakları bu bölgede yaşayan nüfusun yüzde 85-90 oranında Müslüman Türk ahali olduğunu gösteriyor.

Nüfus dağılımı zamanla nasıl değişti peki, Müslüman nüfus azınlığa nasıl düşürüldü?

Çarlık Rusyası'nın bölgede tampon Hristiyan Ermeni bölgesi oluşturma planı sonucunda 40 bin Ermeni İran'dan, 90 bin Ermeni ise Osmanlı topraklarından Rusya'nın ele geçirdiği Erivan ve Dağlık Karabağ topraklarına göç ettirildi. Nitekim ileriki dönemlerde de bu bölgeye Ermeniler yerleştirilmek suretiyle Müslüman nüfus azınlığa düşürülmüştür. 1914-1920 yılları arasında ise bu bölgede yaşayan Türkler katledilmek suretiyle 1918 yılında Taşnak Ermeni devleti kurulmuştur.

100 BİN KİŞİ GÖÇ ETTİ

Bu planlı hareket hangi maksatla gerçekleşti?

Rusya'nın atmış olduğu adım, bölgenin demografik yapısını değiştirmeyi hedefliyordu. Osmanlı Devleti'yle Azerbaycan'dan başlayarak Orta Asya'daki Türkmen, zbek, Kırgız, Kazak ve Uygurlar arasındaki tabii iletişimin kesilerek siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilere engel olma yolunda atılan sistematik bir hareketti.

Peki bu demografik eylem planı hala sürdürülüyor mu?

Günümüzde de Ermenistan ve Dağlık Karabağ topraklarına Suriye'den Ermeniler gelerek yerleşmektedirler. Suriye'de başlayan iç savaştan sonra Suriye'de yaşayan 80 bin ile 100 bin arasında olduğu tahmin edilen Ermeniler, 2011'den beri güvenlik kaygısıyla yaşadıkları yerlerden kaçarak başta Ermenistan olmak üzere Lübnan, Avrupa, ABD ve Ürdün'e göç etmeye başladılar.

Suriye Ermenileri, Ermenistan dışında hangi bölgelere yerleştirilmiştir?

Suriye Ermenilerinden 15 bininin Lübnan'a, 8 bin Ermeni'nin Batı Avrupa ve ABD'ye, 2 bin Ermeni'nin ise Ürdün'e gittikleri tahmin edilmektedir. Bugün yaklaşık olarak 8-10 bin Ermeni'nin Halep'te kaldığı, Suriye genelinde ise 15 bin Ermeni'nin bulunduğu tahmin edilmektedir. Hatta Ermeni işgali altında bulunan Azerbaycan topraklarına Suriye Ermenilerinin yerleştirildikleri bilinmektedir. Erivan dışında özellikle Hankenti, Laçın ve Gubadlı'ya Suriye Ermenilerinin yerleştikleri aşıkardır.

KANLI MÜCADELE

Ermeni sorununun tarihi arka planı nedir?

'Ermeni Sorunu', bir devlet kurabilmek için verilen kanlı bir mücadele tarihidir. Ermeniler, devlet kurabilmek için ilk olarak İran'da arayışa girdiler. 1678 yılında o dönemde İran'da yaşayan Ermeniler Ermeni devleti kurma isteklerini oluşturdukları bir heyet aracılığıyla Vatikan'a iletirler. Ancak o dönemde Batılılardan gereken ilgiyi görmezler. Bunun zerine Rus arı Petro ile görüşmek isterler. Ermeni temsilcilerinin Petro'nun yakınlarıyla yaptıkları görüşmede, Rusya'nın İran zerine yapacağı bir seferde bütün imkanlarıyla Rus ordusuna destek vereceklerini söylerler. 1722 yılında Ermenilerin bu baştan çıkarıcı önerilerini dikkate alan Rus arı, Kafkasya zerine bir sefere çıkar. Ancak Rus arı Petro, Rus ordusunda baş gösteren gıda yetersizliğinden dolayı ani bir kararla ülkesine geri döner. Bu haberi alan Ermeniler hayal kırıklığına uğrarlar.

Rusya'daki Ermeni sorunu hayal kırıklığı ile mi ortaya ıktı?

Rusya, 1826 yılında İran'a savaş açar. Bu savaşı İran'da yaşayan Ermenilerin Ruslara sunduğu hizmetler sebebiyle Rusya rahat kazanır. Çarlık Rusyası, aynı yardımı Türkiye'de yaşayan Ermenilerden de alacağını düşündüğünden hiç zaman kaybetmeden Osmanlı Devleti'ne savaş açar. 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşında da Ermenilerden beklediği yardımı alır. Ancak, Ermeniler bu yardımlar karşılığında Rusya'nın kendilerine en azından özerk bir Ermeni devleti bahşedeceğini düşünürlerken, tam tersine baskıcı bir devlet politikasıyla karşılaşırlar. Daha sonraki dönemlerde ise Erivan merkezli toprakların Rusya'nın eline geçmesiyle birlikte, Rusya'da ismi konulmamış bir Ermeni Sorunu yaşanır.

Kabul edilemez

Peki bu uluslararası hukuk açısından ne anlama geliyor?

Suriye Ermenilerinin Dağlık Karabağ'a yerleştirilmelerinin açığa çıkmasından hemen sonra Azerbaycan Dışişleri Bakanlığı, bu konuya gereken dikkati çekerek, yasal olmayan bu yerleştirmenin engellenmesini istemiş, ancak Ermenistan ve Dağlık Karabağ hükümetleri bu konuyu adeta yok saymaya ve Suriye Ermenilerinin bölgeye yerleştirilmesini afişe etmemeye çalışmıştır. Elbette Dağlık Karabağ ve işgal altındaki Azerbaycan topraklarına uluslararası hukuka aykırı olan yapay nüfus yerleştirilmesi kabul edilemez.

Demografik yapının değiştirilmesi yeni bir sorunu beraberinde getirmez mi?

Ermenistan ve Dağlık Karabağ yönetimlerinin bilinçli olarak Dağlık Karabağ ve işgal altındaki Azerbaycan topraklarının demografik yapısını yapay yollardan değiştirmeye çalışmaları, zaten çok gergin olan iki ülke ilişkilerini iyice çıkmaza sokacağı ve AGİT Minsk grubu çerçevesinde yürütülen aslında çıkmaza giren görüşmelere darbe vuracağı beklenmelidir.

Müslümanları katlettiler

Ermenilerle Osmanlı döneminde yaşanan ilk kırılma hangi sorun ile oldu?

Osmanlı tarihinde Ermeniler tarafından ilk kitlesel sivil kan 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı döneminde dökülmüştür. Doğu Beyazıt, Rus ordusunca işgal edildiği zaman bu bölgede yaşayan Ermeniler, binden fazla Müslüman sivil komşusunu katlederek Millet-i sadıka vasıflarını kaybediyorlar. Bu tarihten sonra Osmanlı Ermenileri ve Müslümanları arasında bir güven sorunu oluştu. Osmanlı Devleti, bu acı olayı savaş esnasında yaşanan bir yol kazası olarak kabul edip unutmayı tercih etti. Ancak bu sırada ülkeden 90 bin Ermeni'nin ayrılarak Rus topraklarına göç etmesine engel olamadı.

Bu göç neticesinde ortaya nasıl bir tablo çıktı?

19. yüzyılda Osmanlı Devleti ve Çarlık Rusya'sı arasında yapılan savaşlarda, doğu vilayetlerinde yaşayan Ermeniler'in, Rus ordusu lehine ellerinden geldiğince yardım yaparak özellikle 1828-1829 ve 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşlarını Rusların kazanmasında katkıları oldu. 19. yüzyılın tamamına bakıldığında Osmanlı Devleti'nde yaşayan Ermenilerin siyasi, kültürel ve ekonomik durumlarının Rusya ve İran'da yaşayanlara göre çok daha iyi olduğu bilinmektedir. Ancak, Batılı devletler ve Çarlık Rusya'sının Ermenileri kışkırtması üzerine 1890'lardan itibaren bu sorun Osmanlı Devleti'nin bir sorunu olarak karşımıza çıkar.

Vahşetin kanıtı

Ermeni çetelerinin 278 Müslüman Türk'ü katlettiği Erzurum'un Alaca köyündeki toplu mezarlar, yaşanan vahşetin en büyük kanıtı. Ermeni general Antranik önderliğindeki çetelerin, 9 Mart 1918'de Erzurum'un Aziziye ilçesine bağlı Alaca köyünde diri diri ateşe verdiği köylülerin maruz kaldığı katliam, Osmanlı ve Genelkurmay Başkanlığı'nın arşivlerinin yanı sıra yerli ve yabancı bilim adamlarının eserlerinde de yer buldu.

Alaca köyü sakinlerinden 73 yaşındaki İzzettin Eltas, bu katliamları ailesinden dinlediğini söyledi. Eltas, babasından dinlediğine göre, Ermeni çetelerinin, köylülerden bazıları bir yere kapatarak

süngüler ile öldürdüğünü anlattı. Atatürk Üniversitesi Türk-Ermeni İlişkileri Araştırma Merkezi Müdürü Prof. Dr. Erol Kürkçüoğlu da Alaca köyünün, tarihi köylerden birisi olduğunu ve 9 Mart 1918 akşamı Ermeni çetelerinin en büyük katliamlarından birine sahne olduğunu dile getirdi. Kürkçüoğlu, Ermeni general Antranik'in gönderdiği çeteler tarafından 9 Mart 1918 akşamı köyde büyük bir katliam yapıldığını belirtti.

Katliamın izlerini taşıyor

İğdır'ın Tuzluca ilçesine bağlı Gedikli köyü, Ermeni çetelerince Türklere uygulanan zulüm ve katliamların izlerini taşıyor. Ermeni çetelerince 1915-1919 döneminde neredeyse köyde yaşayanların tamamının katledildiği Gedikli, Ermenilerin Doğu Anadolu'da Müslüman Türk nüfusuna uyguladığı katliamların en büyük kanıtı durumunda. Gedikli'de Türk Tarih Kurumu'nca 2003 yılında yapılan kazı çalışmalarında öldürülerek toplu gömüldükleri tespit edilen 96 kişinin torunları, Ermeni çetelerinin katliamlarını anlattı. Gedikli Muhtarı İsmet Kovan, asılsız soykırım iddialarına karşı asıl katliamı yapanların Ermeniler olduğunu ifade etti. Kazı çalışmalarının ardından bulunan 96 kişinin toplu mezar alanına İğdır Valiliği'nce yaptırılan Gedikli Şehit Türkler Anıtı, adeta 1919 yılında Ermeni çetelerince yapılan katliamları simgeliyor. Köylülerin torunlarından 90 yaşındaki Simizer Satı, birçok akrabasının burada öldürüldüğünü, büyük bölümünün ise mezarının hala kayıp olduğunu belirtti.

Kaynak/Source: